

MITROPOLITUL ANTIM IVIREANUL

(c. 1650-1716)

Arta oratoriei religioase

"A tăia latura religioasă din istoria literaturii românești înseamnă renunța la cunoașterea trăsăturii celei mai caracteristice din cultura noastră veche și una din fețele ei de glorie."

Nicolae Cartojan

Omul religios a recurs la poezie pentru a-și arăta credința față de Dumnezeu. El percepea prezența lui Dumnezeu în viața lui ca pe cea mai puternică forță care în lupta dintre bine și rău putea înclina balanța spre cei care îl slăveau și îi recunoșteau puterea.

"Știm prea multe și suntem convinși de prea puține. Literatura noastră este un substitut pentru religie, și astfel este religia noastră." T. S. Eliot

Literatura este înscrisă în registrul artelor cu trei dintre direcțiile sale: poezia, tragedia, comedia.

Venerabilul mitropolit Antim Ivireanul era de loc din Iviria, vechea denumire a Georgiei. Părinții săi, Ioan și Maria, i-au pus din botez numele de Andrei. Ajungând din tinerețe rob la turci, a stat mulți ani în Constantinopol, învățând limbile greacă, arabă și turcă, precum și meșteșugul sculpturii, al picturii și al broderiei.

Pentru literatura română, Antim rămâne un miracol - parafrazând aprecierea lui G. Calinescu - și autorul celor mai frumoase pagini scrise vreodată în românește. În toată perioada ei veche, după cum estima Mihail Sadoveanu, afirmațiile la care subscriu toți exegeții moderni ai operei sale, unul dintre cei mai mari artiști ai țării noastre, după cum observa Iorga, o performanță unică și greu de egalat, realizat de cineva care, la un moment dat, a trebuit să învețe limba română, și care a avut o viață atât de zbuciumată și de greu încercată încât harurile sale cu totul deosebite și puterea sa de muncă imensă sunt obiectul uimirii noastre permanente.

Prin predicile sale, *Didahiile*, rostite de la înălțimea amvonului Mitropoliei din București, unde erau ascultate cu mare interes, Antim Ivireanul se apropie sensibil de literatură. Deși imitau strălucitele omilii ale bisericii, predicile mitropolitului Antim au multe părți originale. Preocupat de viața morală a credincioșilor, el surprinde slăbiciunile și excesele contemporanilor pe care, după modelul Sf. Ioan Gură de Aur, se simte dator să le îndrepte.

Antim Ivireanul nu este prin *Didahii* numai un teolog, ci și un îndrumător care prin mijloacele artei oratorice încearcă să pătrundă în inima celor rătăciți și să-i aducă pe calea cea dreaptă. El afirma cu hotărâre dreptul *păstorului* de a veghea asupra credincioșilor săi, ale căror suflete îi sunt date în

pață de Dumnezeu. Acesta s-a străduit să caute forma cea mai limpede și mai armonioasă a limbii, care să fie înțeleasă în toate ținuturile românești.

Între anii 1691 -1694 conduce tipografia domnească de la București și tipărește trei cărți. Între anii 1694 -1696 întemeiază o noua tipografie la Mănăstirea Snagov. Între anii 1696 -1701 este egumen al acestei mănăstiri, tipărind 14 cărți dintre care patru în limba română, iar celelalte în limbile greacă, slavonă și arabă. Între anii 1701 -1705 a condus din nou tipografia domnească din București, tipărind 15 cărți, îndeosebi cărți de slujbă.

Între anii 1705 -1708 a fost episcop la Râmnicu Vâlcea, întemeind aici prima tipografie. Timp de trei ani a tipărit la Râmnic 10 cărți, dintre care 7 în limba română. Între anii 1708 -1716 a fost mitropolit al Țării Românești, întemeind noi tipografii și tipărind încă 19 cărți, dintre care 12 cărți în limba română.

A avut un rol însemnat în introducerea completă și definitivă a limbii române în slujbă. Limba română nu era limba sa nativă, a reușit să creeze o limbă liturgică românească limpede, care a fost înțeleasă de contemporanii săi și este folosită până astăzi.

Predicile mitropolitului sunt construite după un plan riguros, ce marchează începuturile oratoriei românești. Ele se deschid cu o introducere în subiect, care se continuă cu un exordiu, urmat de o tratare și finalizat printr-o încheiere. Procedeele artei oratorice a lui Antim sunt cele ale retoricii clasice: comparația, antiteza, interogația retorică.

Stilul predicilor a fost remarcat de către toți cercetătorii literaturii române vechi:

“Privită sub aspect stilistic, fraza lui Antim Ivireanul e când scurtă și paratactică, în ritm sacadat, când periodică, în ritm lin și unduos; când simplă, potolită și reținută, când complexă, amplă, plină de caldura. Exclamativ și admirativ uneori, incisive și sarcastic alteori, retoric pe alocuri, plastic totdeauna, Antim Ivireanul își expune predicile într-o limbă expresivă, plină de nerv, convingătoare.”

Al. Rosseti, B. Cazacu, Liviu Onu, ”Istoria limbii române literare”

Antim Ivireanul este un mare scriitor. „Da, despre Antim - ca despre oricare mare scriitor - pot fi scrise foarte multe cărți. Și chiar trebuie să fie scrise multe cărți. Opera sa are strălucirea nobilă și inconfundabilă a valorii, iar valoarea îngăduie felurite interpretări. Ea se află deasupra soluțiilor « definitive ». Le respinge”.

În toamna anului 1716 a fost închis, la porunca turcilor, caterisit și trimis în surghiun la Mănăstirea Sfânta Ecaterina din Muntele Sinai. Pe cale a fost martirizat de ostași și aruncat în râul Tungia, lângă Adrianopol. În prezent se crede că ar fi fost înecat în lacul Snagov.

“Ceea ce este minunat în literatura mare este că transformă omul care o citește, înălțându-l către condiția celui care a scris-o.” E. M. Forster

Prof. Irimia Georgiana-Daniela

